

Wstęp

Publikacja stanowi próbę usystematyzowania zagadnień związanych z prawami i obowiązkami dyrektora szkoły lub placówki oświatowej, poczynwszy od powierzenia stanowiska dyrektora szkoły – w tym w kontekście kontroli sądowej, z uwzględnieniem bogatego orzecznictwa sądowego, zadań organu prowadzącego, praw i obowiązków uczestników konkursu – po sposób realizacji tych zadań, problematykę czasu pracy, kompetencji dyrektora, a także odwołania z zajmowanego stanowiska i jego przyczyn. Publikacja porusza również zagadnienia powierzenia stanowiska dyrektora osobie niebędącej nauczycielem oraz pojawiające się w tym zakresie wątpliwości natury praktycznej, w tym w szczególności dotyczące statusu takiej osoby.

Przedmiot analizy stanowią również problemy dotyczące rozgraniczenia kompetencji pomiędzy dyrektorem szkoły a dyrektorem jednostki obsługującej, jeżeli taka została powołana. Powołanie jednostki obsługującej wiąże się z przekazaniem części zadań do realizacji przez tę jednostkę. Z tego względu należy wskazać linię graniczną praw i obowiązków kierowników jednostek obsługiwanych oraz kierownika jednostki obsługującej.

W publikacji zaprezentowano bogate orzecznictwo sądowe w zakresie przedstawianych zagadnień. Ugruntowane poglądy judykatury dostarczą wskazówek i wyjaśnień wątpliwości powstałych w związku ze stosowaniem omówionych przepisów. W opracowaniu ujęto przydatne wzory związane z omawianą tematyką.

Przedstawiona problematyka jest kierowana przede wszystkim do dyrektorów szkół i placówek, ale również do organów prowadzących szkoły i placówki, w tym podmiotów prywatnych. Rozwinięte zostały przede wszystkim wątki, które poruszają problemy najczęściej występujące w praktyce. Autor starał się również zwrócić uwagę na pojawiające się niejasności i zagrożenia, a także wiążące się z tymi okolicznościami sankcje prawne.

Rozdział I

Powierzenie stanowiska dyrektora szkoły

1. Istota powierzenia stanowiska dyrektora

Doniosłość zadań oświatowych, a szczególnie jej publicznoprawny charakter przesądza o normatywnym uregulowaniu kwestii powierzenia stanowiska dyrektora szkoły kierującego tą jednostką. Sposób powierzenia stanowiska dyrektora szkoły jest uregulowany prawnie i nie podlega swobodzie decyzyjnej organu prowadzącego. Przepisy prawa oświatowego w sposób wyczerpujący określają warunki formalnoprawne powierzenia stanowiska dyrektora, od których spełnienia zależy prawidłowość przeprowadzonej procedury.

Stanowisko dyrektora szkoły powierza organ prowadzący, z tym że przez organ prowadzący należy w tym znaczeniu rozumieć organ wykonawczy – tj. wójta, burmistrza, prezydenta miasta, zarząd powiatu lub zarząd województwa. Akt ten powinien nastąpić w drodze zarządzenia – w przypadku organu jednoosobowego lub w formie uchwały – w przypadku organu kolegialnego.

Akt powierzenia stanowiska dyrektora jest aktem administracyjnym – nie powoduje więc nawiązania stosunku pracy. W szczególności powierzenie stanowiska dyrektora szkoły nie jest równoznaczne z powołaniem w rozumieniu Kodeksu pracy. Powołanie określone w art. 68–72 k.p. jest jedną z form nawiązania stosunku pracy, w sytuacji gdy przepisy szczególne tak stanowią. Powierzenie nie ma takiego charakteru. Jest to niezwykle istotny aspekt, w sytuacji gdy stanowisko dyrektora obejmuje osoba niebędąca uprzednio nauczycielem zatrudnionym w danej szkole (o czym szerzej w dalszej części publikacji). Jakkolwiek powierzenie stanowiska dyrektora nie stanowi nawiązania stosunku pracy, jednakże niewątpliwie wywołuje w tej sferze skutki prawne, na co zwraca również uwagę orzecznictwo sądowe. W sprawie charakteru prawnego aktu powierzenia stanowiska dyrektora wypowiedział się Naczelny Sąd Administracyjny. W wyroku z 15 czerwca 2016 r. (I OSK 156/16) NSA stwierdził, że akt powierzenia stanowiska dyrektora szkoły, dla której organem prowadzącym jest gmina, a które następuje w formie zarządzenia organu wykonawczego gminy, ma charakter kompetencji władczej przysługującej temu organowi na podstawie przepisów prawa admi-

nistracyjnego. Tym samym sam akt powierzenia na stanowisko dyrektora szkoły nie należy wyłącznie do czynności ze sfery prawa pracy, w których właściwy jest sąd powszechny, ale jest aktem prawnym o podwójnym charakterze, tj. wywołującym skutki zarówno w sferze publicznoprawnej, jak i w sferze prawa pracy. Powierzenie stanowiska dyrektora wiąże się w szczególności z przyznaniem dodatku funkcyjnego z tytułu zajmowanego stanowiska. Wynagrodzenie stanowi natomiast zagadnienie podlegające reglamentacji przez przepisy prawa pracy. Z faktem powierzenia stanowiska dyrektora wiąże się również obniżenie tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć (pensum), co w istotnym stopniu wpływa na kształtowanie się obowiązków pracowniczych jako dyrektora będącego jednocześnie nauczycielem.

1.1. Konkurs na stanowisko dyrektora szkoły

Kandydata na stanowisko dyrektora szkoły lub placówki wyłania się w drodze konkursu. Kandydatowi nie można odmówić powierzenia stanowiska dyrektora. Od tej zasady ustawodawca przewidział odstępstwo w przypadku szkół i placówek publicznych prowadzonych przez osoby fizyczne lub osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego. W szkołach prowadzonych przez podmioty prywatne konkurs może, lecz nie musi być przeprowadzony.

1.1.1. Wymagania wobec kandydata na dyrektora

Zarówno sylwetka kandydata, jak też sam sposób przeprowadzania konkursu został szczegółowo określony przez przepisy prawa. Prawodawca nie pozostawił w tym zakresie swobody organowi prowadzącemu, przede wszystkim z uwagi na zadania, które dyrektor wykonuje. Oświata w Rzeczypospolitej Polskiej – jak wynika z preambuły do Prawa oświatowego – stanowi wspólne dobro całego społeczeństwa; kieruje się zasadami zawartymi w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także wskazaniem zawartymi w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych oraz Konwencji o Prawach Dziecka. Nauczanie i wychowanie – respektując chrześcijański system wartości – za podstawę przyjmuje uniwersalne zasady etyki. Kształcenie i wychowanie służy rozwijaniu u młodzieży poczucia odpowiedzialności, miłości Ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultury Europy i świata. Szkoła powinna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności.

Publicznoprawny charakter oświaty sprawia, że państwo pragnie czuwać nad wykonywaniem zadań oświatowych, w szczególności przez system jego finansowania i określania zasad wyznaczających sposób ich realizacji. Dotyczy to również struktury organizacyjnej szkoły lub placówki oświatowej, począwszy od osoby jednoosobowo kierującej jednostką systemu oświaty, jaką jest dyrektor. Szczegółowe wymagania stawiane dyrektorowi szkoły określają przepisy rozporządzenia w sprawie

wymagań. Zgodnie ze wskazaniem powołanego aktu prawnego, stanowisko dyrektora publicznego przedszkola, publicznej szkoły podstawowej i publicznej szkoły ponadpodstawowej, zwanych dalej „szkołami”, oraz publicznej placówki, może zajmować nauczyciel mianowany lub dyplomowany, który spełnia łącznie następujące wymagania:

- 1) posiada wykształcenie wyższe i tytuł zawodowy magister, magister inżynier lub równorzędny, oraz przygotowanie pedagogiczne i kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela w danym przedszkolu, szkole lub placówce;
- 2) ukończył studia pierwszego stopnia, studia drugiego stopnia, jednolite studia magisterskie lub studia podyplomowe z zakresu zarządzania albo kurs kwalifikacyjny z zakresu zarządzania oświatą prowadzony zgodnie z przepisami w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli;
- 3) posiada co najmniej pięcioletni staż pracy pedagogicznej na stanowisku nauczyciela lub pięcioletni staż pracy dydaktycznej na stanowisku nauczyciela akademickiego;
- 4) uzyskał:
 - a) co najmniej bardzo dobrą ocenę pracy w okresie ostatnich pięciu lat pracy lub,
 - b) pozytywną ocenę dorobku zawodowego w okresie ostatniego roku albo
 - c) w przypadku nauczyciela akademickiego – pozytywną ocenę pracy w okresie ostatnich czterech lat pracy w uczelni– przed przystąpieniem do konkursu na stanowisko dyrektora, a w przypadku, o którym mowa w art. 63 ust. 11 i 12 Prawa oświatowego, jeżeli nie przeprowadzono konkursu – przed powierzeniem stanowiska dyrektora;
- 5) spełnia warunki zdrowotne niezbędne do wykonywania pracy na stanowisku kierowniczym;
- 6) ma pełną zdolność do czynności prawnych i korzysta z pełni praw publicznych;
- 7) nie był prawomocnie ukarany karą dyscyplinarną, o której mowa w art. 76 ust. 1 Karty Nauczyciela, a w przypadku nauczyciela akademickiego – karą dyscyplinarną, o której mowa w art. 276 ust. 1 Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce, lub karą dyscyplinarną, o której mowa w art. 140 ust. 1 ustawy z 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym, oraz nie toczy się przeciwko niemu postępowanie dyscyplinarne;
- 8) nie był skazany prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 9) nie toczy się przeciwko niemu postępowanie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego;
- 10) nie był karany zakazem pełnienia funkcji związanych z dysponowaniem środkami publicznymi, o którym mowa w art. 31 ust. 1 pkt 4 u.o.n.d.f.p.;
- 11) w przypadku cudzoziemca – posiada znajomość języka polskiego poświadczoną na zasadach określonych w ustawie o języku polskim, ukończył studia pierwszego stopnia, studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie na kierunku filologia polska, lub jest tłumaczem przysięgłym języka polskiego.